مكتبة الريان الإسلامية العامة
Rayyan Islamic Public Library

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

د قران کريم ځانګړتياوې

ليکوال: محمد جميل زينو

ژباړن: انديال ساپی

خپرندوی: شهباز خپرندويه ټولنه

د کـــتاب پیـــژندنه:

====================

د کتاب نوم: د قران کریم ځانګړتیاوې
لیـــکوال : محمد جمیل زینو
ژبـاړن : انـــدیال ساپی
کمـــپوز : اسیر مشوانی
چاپ کال : ۱۳۹۶/ لمریز ۲۰۱۷ م
چاپ شمیر : ۱۱۰۰
خپرندوی: شهباز خپرندویه ټولنه – جلال اباد افغانستان

يو څو خبـــرې

الحمد لله والصلاة والسلام على عبده المصطفى وعلى آله ومن والاه أما بعد:

د الله جل جلاله په فضل او كرم ما د محترم ورور نورحبيب اميرى هغه ژباړلې رساله وكتله چې قران كريم د ځانګړتياوو په باره كې ستر عالم محمد جميل زينو ليكلى ده.

يقينا ډيره مفيده او خوندوره ده، ما ترى هم په كتلو كې استفاده وكړه، او خپل ټول پښتنو وروڼو څخه هيله لرم چې له داسې رسالو او كتابونو څخه استفاده وكړي او خپل دينى راتلونكى روښانه كړي.

په پاى كې مې له ټولو علماءو او ليكوالانو څخه هيله دا ده چې پدې لاره كې ليكنې او ژباړې وكړي او په دينى معلوماتو د پښتو ژبه لا بډايه كړي.

په درنښت

عبد العليم فراست

دڅبـــاړن ســــــريزه

الحمد لله الذي يخص من يشاء من عباده بما شاء من المحامد، ويوفق إلى الخير خلصاءه.

الحمد لله الذي جعلنا من أمة محمد صلي الله عليه وسلم وخصها بين الأمم، فجعلها خير أمة أخرجت للناس تأمر بالمعروف وتنهى عن المنكر وأرسل إليها خير رسله نبيه وصفيه وخليله محمد بن عبدالله صلي الله عليه وسلم، وأنزل عليها خير كتبه وأفضلها وأسماها وأعلاها.

أما بعد...

قران کريم هغه ستر، معجز او وروستى الهي کتاب دى، چې الله جل جلاله په خپل استازي او وروستي پيغمبر محمد صلى الله عليه وسلم د تايد او ډاډ لپاره د تلپاتي معجزې په توګه نازل کړ، تر څو دګردې نړۍ انسانان د کفر، شرک، بدعت، ظلم، زور، زياتي، بى اتفاقۍ او ناپوهۍ څخه دايمان، توحيد، سنت، عدل، يووالي او پوهې لور ته راوبلي، او بشريت د لارښوونې، کاميابۍ، سرلوړۍ او نجات سبب وګرځي.

================== د قران کریم ځانګړتیاوې

لدې امله یې د نورو اسماني کتابونو څخه توپیر وموند او د داسې ځانګړنو لرونکی شو چې په مخکینو اسماني کتابونو کې یې شتون نه درلود.

په پښتو ژبه کې د قران کریم د بیلا بېلو موضوع ګانو په اړه جلا لیکنې شوي، خو دقران کریم د ځانګړتیاوو په اړه کومه ځانګړې لیکنه زما تر سترګو نشوه، نو پدې اساس می هوډ وکړ تر څو دیادې موضوع په اړه عربی ژبې د نامتو لیکوال محمد جمیل زینو لنډه او هر اړخیزه مقاله پښتو ته وژباړم، ترڅو قران کریم د مینوالو تنده ورخړوب کړي.

د الله جل جلاله څخه سوال کوم چې دغه کوچنی عمل د لیکوال، ژباړن، او لوستونکو د ثواب سبب وګرځوي.

په پای کې د شهباز خپرندویه ټولنې مشرښاغلي حزب الله شهباز ساپي او د محترم ورور اسیر مشوانی نړی مننه کوم چې دکتاب په چاپ کې یې راسره هر اړخیزه مرسته وکړه، کور یې ودان.

انـــديال ســــاپی

اسلامي پوهنتون مدینه منوره

۲۰۰۷/۰۹/۲۶م

لنــــــډیز

قران کریم ډیرې ځانګړتیاوې لري، چې الله جل جلاله پدې ایت کې بیان کړې، الله جل جلاله فرمایې:((وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ (٤١) لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ)). فصلت: ٤١-٤٢

ژباړه: یقینا دا قران یو پیاوړی کتاب دی، باطل نه مخامخ پرې راتلای شي او نه د شا لخوا، دحکیم او ستایل شوي ذات له لوري نازل دی.

رسول صلی الله علیه وسلم د قران په اړه فرمایې:" تَرَكْتُ فِيكُمْ شَيْئَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّتِي، وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ "(١).

ژباړه: په تاسو کې ما دوه شیان پریښې چې له هغې وروسته به بی لارې نشی، دالله کتاب او زما سنت، او هیڅکله به جلا نشی تر څو چې ما سره په حوض (کوثر) ووینی.

---

(١) حاکم په مستدرک کې روایت کړې دحدیث شمیر (٣١٩).

==================== د قران کریم ځانګړتیاوې

د انګلستان پخوانی صدر اعظم جلادستون د قران په هکله وایې: ترڅو چې د مسلمانانو ترمنځ قران موجود وي نو اروپا نشي توانیدلای چې په ختیځې اسلامي نړۍ برلاسې شي.

د قــران كــريم ځانــــګړتياوې

قران كريم دنورو الهي كتابونو په پرتله د زياتو ځانګړتياوو درلودونكى دى چې ځينې په لاندې ډول دي:

(١) لومړى ځانګړنه:

قرآن كريم دالله جل جلاله كلام دى او د الله جل جلاله له لوري په محمد صلى الله عليه وسلم نازل شوى، د فاتحې په سورت پيلېږي او د ناس په سورت پاى ته رسي.

(٢) دوهمه ځانګړنه:

د قران كريم تلاوت او لوستل عبادت (بنده ګي) ده او په تلاوت يې لوستونكي ته ثواب رسي، ځكه رسول صلي الله عليه وسلم فرمايلي دي:" مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ الم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ "[١].

---

(١) امام ترمذي روايت كړى دحديث شميره (١٩١٠).

ژباړه: چا چې د الله جل جلاله له کتاب څخه یو حرف تلاوت کړ دهغه لپاره به نیکي وي او یوه نیکي به یې یو په لسه حسابیږي، دا زه نه وایم چې (الم) یو حرف دی بلکې الف ځانله ،لام ځانله او میم ځانله حرف دی.

همدارنګه قران مجید د زیات شمیر سورتونو د لوستلو په غوره والي کې یو شمیر صحیح حدیثونه هم راغلي دي.

لکه د بقرې، آل عمران، ملك، کهف، اخري سورتونه او داسې نور ...

(٣) دریمه ځانګړنه:

پرته د قران کریم له لوستني لمونځ نه صحیح کیږي، رسول الله صلي الله علیه وسلم فرمایلي دي:" لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ"(١).

ژباړه: د هغه چالمونځ ناسم دی (نه کیږي) چې د فاتحې سورت و نه لولي.

---

(١)امام بخاری روایت کړی د حدیث شمیره (٧٥٦).

(٤) څلورمه ځانګړنه:

قران کریم د هر ډول لاسوهنې او بدلون څخه سلامت او په امن کې دی.

الله جل جلاله فرمایلي دي:((إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ)). الحجر:٩

ژباړه: یقینا مونږ قرآن نازل کړی او مونږ یې ساتنه کوو.

کوم چې نور اسماني کتابونه دي لکه تورات او انجیل، په هغې کې خپلو پیرویانو لاسوهنه کړې او اصلي منځپانګه یې ورته بدل کړې ده.

(٥) پنځمه ځانګړنه:

قران کریم له تناقض (ټکر) څخه سالم او ژغورل شوی، ځکه الله جل جلاله فرمایلي دي:((أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا)). النساء:٨٢

ژباړه: ایا دوی په قران کې سوچ او فکر نکوي؟ که چیرته دا قران د بل چا له لوري وی نو هرو مرو به یې په دې کې زیات شمیر اختلاف موندلي وی.

(٦) شپږمه ځانګړنه:

د زړه له تله د قران کريم زده کړه او حفظ اسانه دی ، په دې اړه الله جل جلاله فرمايلي:((وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ)).القمر:٤٠

ژباړه:بېشکه مونږ قران د نصيحت او يادوني لپاره اسان کړی، آيا شته څوک نصيحت قبلونکی؟.

(٧) اوومه ځانګړنه:

قران کريم يو معجز (انسانان يې له جوړېدو عاجزه او ناتوانه دي) کتاب دی، هيڅوک نشي کولای چې دده د يو سورت په څېر بل سورت جوړکړي، الله جل جلاله يې عربو ته دجوړېدو چلنج (بلنه) ورکړه، هغوی ناتوانه شول او له جوړېدو يې پاتې راغلل.

الله عزوجل فرمايي:((أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ)).
يونس:٣٨

ژباړه: ایا ! دوی وایي چې دا قران یې له ځانه جوړ کړی؟ نو ته ورته ووایه که چېرته داسې وي نو دده د یو سورت په څېر سورت راوړئ.

(۸) اتمه ځانګړنه:

د قران کریم په لوستونکي باندې دالله جل جلاله له لوري رحمت، سکون او ارامتیا نازلیږي.

څکه رسول صلي الله علیه وسلم فرمایلي:" مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ"[(۱)].

ژباړه:نه راټولیږي یو قوم د الله تعالی له کورونو څخه په یو کور کې، چې دالله جل جلاله کتاب لولي او په خپل مینځ کې یې په زده کړه بوخت وي، مګر په هغوی به دالله جل جلاله له لوري ارام او ډاډ نازل شي، د الله جل جلاله په رحمت کې به

---

(۱) سنن أبي داود دحدیث شمیره(۱۴۵۵).

پېښ شي، ملائکې به ترې چاپېره شي، او الله جل جلاله به یې د هغه چا په وړاندې یادونه وکړي چې له هغه سره دي(ملائکې).

(۹) نهمه ځانګړنه:

قران کریم یواځې د ژوندیو لپاره دی نه د مړو لپاره.

الله جل جلاله د قران په اړه فرمايي:((لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا)).

یس:۷۰

ژباړه: ددې لپاره چې ویره ورکړي دا قران هغه چاته چې ژوندی وي.

اوبل ځای فرمايي :((وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى)). النجم:۳۹

ژباړه: نشته دانسان لپاره بدله (لامل د ثواب او عذاب د ژغورلو) مګر د هغه څه ده چې ده یې کوښښ کړی وي.

امام شافعي -رحمه الله- دپورتني ایت نه استدلال کوي او وايي: د قران د تلاوت ښښلو (ډالۍ کولو) ثواب مړي ته نه رسي ځکه دا د دوی د عمل او کړنې څخه نه دی.

او کوم چې د اولاد تلاوت دی د هغه ثواب مور او پلار ته رسي ځکه اولاد د مور او پلار له کوښښ څخه وي.

لکه څرنګه چې رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمايلي :" أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ"[1].

ژباړه: ته او مال دې دپلار يې.

دحديث په بل روايت کې راځي:"وَإِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ"[2].

ژباړه: ستاسې اولادونه ستاسې له کړنې او کوښښ څخه دي.

(۱۰) لسمه ځانګړنه:

قران کريم زړه د منافقت او شرکي ناروغيو څخه ژغوري او ځينې سورتونه يې د بدني روغتيا لپاره هم راغلي، لکه د فاتحې سورت، اخري سورتونه (معوذتين) او داسې نور... چې په صحيحو حديثونو کې يې يادونه شوې ده.

له همدې امله الله رب العزت فرمايلي دي:((يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ)). يونس:۵۷

(۱) سنن ابن ماجه د حديث شميره(۲۲۹۱).

(۲)سنن ابن ماجه د حديث شميره(۲۲۹۰).

==================== د قران کریم ځانګړتیاوې

ژباړه: ای خلکو! یقینا دا قران تاسو ته د رب له لوري وعظ کونکی راغلی دی، د هغه څه لپاره درملنه ده چې په سینو کې دي او د مؤمنانو لپاره لارښونه او رحمت دی.

په بل ایت کې الله جل جلاله فرمايي:((وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ)). الإسراء:٨٢

ژباړه:مونږ نازلو قران چې د مومنانو لپاره درملنه او رحمت دي.

(١١) یوولسمه ځانګړنه:

قران کریم دخپل لوستونکي لپاره دقيامت په ورځ دالله جل جلاله په وړاندې سپارش کوي.

څکه پیغمبر صلي الله علیه وسلم فرمايلي دي:"اقْرَءُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ"[١].

ژباړه: قران ولولي څکه دا به د قيامت په ورځ راځي او د خپل لوستونکي لپاره به سفارش کوي.

---

(١) امام مسلم روایت کړی د حدیث شمیره (٢٥٢).

(۱۲) دولسمه ځانګړنه:

قران کریم په هغه اسماني کتابونو باندې څارونکی، ساتونکی، پریکړه کونکی دی چې د قران څخه مخکې نازل شوي دي.

په دې اړه الله جل جلاله فرمايي:((وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ)). المائدة:٤٨

ژباړه:مونږ تا ته په رښتني سره كتاب (قران) راستولی دی، تائيدكونكی دی دمخكنيو كتابونو او په هغوی څارونكی دی.

امام حافظ ابن کثیر -رحمه الله- د مهیمن کلمې د تفسیر په اړه د وېناو راټولولو نه وروسته وايي:"دا وېناوې ټولې سره نږدې معنې لري، چې د مهيمن كلمې ته شاملې دي، دا په مخکنیو کتابونو ګواه، پریکړه کونکی او ساتونکی دی.

دا ستر کتاب تر ټولو وروسته نازل شوی او داسماني کتابونو پای ده، دنیکبختۍ ټول شیان یې په ځان کې رانغښتي او تر ټولو پوره دی، هغه ښیګڼې پکې هم راټولې شوي چې په مخکنیو کتابونو کې یې شتون درلود، هغه د پام وړشیان پکې هم

ورزیات شوي دي چې په مخکنیو کتابونو کې موجود نه وو او الله جل جلاله یې دساتنې وعده کړې ده"[1].

(١٣)دیارلسمه ځانګړنه:

قران کریم په خپلو ویناو کې رښتنې او په احکامو کې منصف دی.

الله جل جلاله ویلې دي:((وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا)).الأنعام:١١٥

ژباړه: ستا د رب وینا په رښتني او انصاف سره پوره شوه.

قتاده -رحمه الله- فرمایي:" الله جل جلاله په وینا او خبر ورکولو کې رښتنی دی، په غوښتنو کې منصف دی، د څه په اړه چې یې خبر ورکړي حق او ثابت دي، چې رښتنولي یې د لمر په څیر ځلانده ده، شک او ګمان پکې هیڅ ځای نلري، په څه چې یې امر کړي انصاف دی چې پرته لدې نور انصاف وجود نلري،

(١) تفسیر ابن کثیر (٢/٦٥).

له باطلو شيانو يې منع کړې او داځکه چې قران يواځې له باطلو شيانو منع کوي"[1].

لکه څرنګه چې الله جل جلاله فرمايلي دي:((يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ)). الأعراف:١٥٧

ژباړه:دوى ته په نيکيو امر کوي او له بديو يې منع کوي، ګټور او پاک شيان يې ورته حلال کړي، ناپاکه اوچټل شيان يې پرې حرام کړي.

(١٤) څوارلسمه ځانګړنه:

له کومو کيسو چې په قران کې يادونه شويده حقيقت او رښتني دي، خيال او تصور ندى، دموسى عليه السلام او فرعون کيسه رښتني ده.

الله رب العزت فرمايي:((نَتْلُو عَلَيْكَ مِنْ نَبَإِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ)). القصص:٣

(١) وګوره تفسير ابن کثير (٢/١٦٧).

==================== د قران کريم ځانگړتياوې

ژباړه:مونږ بيانوو تا ته کيسه د موسى عليه السلام او فرعون په رښتني سره.

ددې په څير د غاروالو (اصحاب الكهف) كيسه هم رښتني ده الله جل جلاله فرمايي:((نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ)). الكهف: ١٣

ژباړه: مونږ بيانوو تاته كيسه د دوي په ريښتني سره.

د هر څه په باره كې چې قران كريم كې الله رب العزت كيسې كړي ثابت او څرگند دي پدې اړه الله جل جلاله فرمايي:((إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ)). آل عمران: ٦٢

ژباړه:يقينا دا بيان ريښتني او پرحقه دي (په دی کې دموسی عليه السلام مخکی ذکر شوی ټولو کيسو ته اشاره ده).

(١٥) پنځلسمه ځانگړنه:

قران كريم د دنيا او اخرت غوښتنې او تقاضې سره يو ځاى كړي، بشريت ته يې د انسانيت او نيكمرغۍ لار ورپه گوته كړې، انسان يې ديته هڅولی تر څو د اخرت د تياريو ترڅنگ خپلې دنياوي چارې هم مخ په وړاندې بوځي.

==================== د قران کريم ځانګړتياوې

لکه څرنګه چې الله جل جلاله فرمايي:((وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ)). القصص: ۷۷

ژباړه: په هغه څه کې د خپل ورستني کور لټون وکړه چې الله جل جلاله تاته درکړی، له دنيا څخه خپله برخه مه هيروه، دخلکو سره احسان وکړه لکه څرنګه چې الله جل جلاله له تاسره احسان کړی دی.

(۱۶) شپاړسمه ځانګړنه:

په قران کريم کې دعقيدې، عباداتو، معاملاتو، احکاماتو، سياست او اقتصاد په اړه هغه ټول قوانين شتون لري چې د ټولې نړۍ بشريت ورته اړتيا لري.

همدا راز د ټولنيز ژوند پر مخ وړلو لپاره پکې د چارو د سمون او اصلاح او نورو اړونده مسائلو په هکله قوانين او احکام ذکر دي، چې د عملي کولو په صورت کې يې انسان د دخوښې او هوسا ژوند څخه برخمن کيدای شي.

الله جل جلاله فرمايي:((مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ)). الأنعام: ۳۸

ژباړه: ماپه کتاب(قران)کې دهيخ شي يادونه نده پريښې.

بل ځاى الله جل جلاله فرمايي:((وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ)). النحل: ٨٩

ژباړه:مونږ تاته کتاب دراستولى دى چې د هر څه بيانونکى دى، د مسلمانانو لپاره لارښونه، رحمت او زيرى دى.

امام قرطبي رحمه الله د لومړني ايت د تفسير په اړه ليکي:" له کتاب څخه مراد لوح محفوظ دى پدې کې ټول هغه حوادث(پيښې) ثبت دي چي ورروسته واقع کيږي.

ځينې مفسرين وايي:" د کتاب نه مراد قران کريم دى يعنې مونږ په قران کې د اوامرو په اړه هيڅ ندي پريښي مګر په هغې مو دليل راوړى دى يابه دا دليل څرګند او واضحه وي او يا به په اجمالي توګه ذکر وي، چې تفصيل او بيان به يې درسول الله صلي الله عليه وسلم د احاديثو، اجماع او د هغه قياس له لارې شوې وي چې د کتاب په نص سره ثابت وي، بيا وايي د الله رب العزت وينا رښتيني ده، په قران کې د هيڅ څه په اړه يادونه نده پاتې، بلکې هرومرو يې تفصيل يا تأصيلذکر شوى"[١].

---

(١) تفسير قرطبى (٦/٤٢٠).

امام طبري رحمه الله د وروستني ايت د تفسير لاندې ليکي:" اى محمده! مونږ پر تا قران نازل کړى چې د ټولو هغه مهمو شيانو څرګندونکى دى چې وګړي يې پيژندلو ته اړتيا لري.
لکه حلال، حرام، ثواب، عذاب، لارښوونه، بې لاريتوب، دهغه چا لپاره رحمت دى چې رښتونى يې وګڼي، د الله جل جلاله په ټولو اوامرو(حتى الوسع) عمل وکړي د منکراتو او نواهيو(منع شويو شيانو) څخه ځان وساتي، دالله جل جلاله او هغه د رسول پيروي وکړي او قراني لارښوونې عملي کړي،حلال ته حلال ووايي او حرام ته حرام"[1].

(١٧)ولسمه ځانګړنه:

قران کريم دانسانانو او پيريانو په نفسونو ځواکمن او غښتلى اثر لري.
داسلام په لمړيو کې دمشرکينو څخه زيات شمير کسان له قرانه متأثره شول او اسلام يې ديو سپيڅلي دين په توګه ومانه.

(١) تفسير الطبري (١٦١/٨).

==================== د قران کريم ځانګړتياوې

همدارنګه په اوسنيو وختو کې هم زيات شمير خلک له قرانه متأثره کيږي، دحقانيت خيرنه او سپړنه يې کوي، دژوند په چارو کې يې د احکاماتو پلی کيدو ته ليواله وي او په پای کې اسلام ته غاړه ږدي، دهغي کسانو کيسې زياتي دي چې دقران له اوريدو متأثره شوي اوداسلام مبارک دين يې قبول کړي دي.

دپيريانو دتاثير په اړه الله عزوجل فرمايي:((إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (١) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا)). الجن:١-٢

ژباړه: يقينا مونږ د ناشنا مضمون والا قران کريم اوريدلی، سمې لارې ته لارښوونه کوي ،مونږ پري ايمان راوړی او هيڅ چرته به دخپل رب سره شريک پيدا نه کړو.

د مشرکينو له ډلې څخه هم هغه کسان زيات دي چې دقران له اوريدو متأثره شوي خو اسلام يې ندی منلی.

وليد بن مغيرة به قران داوريدو پرمهال ويل: زما دپه الله قسم وي چې دا قران شعر، جادو، چټيات او ليونتوب ندی، بلکې دالله جل جلاله کلام دي، ددې لپاره خوږوالی او غښتلی اثر دی، دابه تل غالب وي او هيڅ شی پري غالب کيدای نه شي.

(۱۸) اتلسمه ځانګړنه:

په انسانانو کې ترټولو غوره هغه څوک دی چې قران کريم زده کړي او نورو ته يې وښايي.

پدی هکله رسول صلي الله عليه وسلم فرمايلي دي:"خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ"[۱].

ژباړه: غوره په تاسو کې هغه څوک دي چې قران زده کړي او نورو ته يې وښايي.

(۱۹) نوولسمه ځانګړنه:

دقران کريم لوستونکی به له غوره ملائکو سره وي.

رسول صلي الله عليه وسلم ويلي دي:" الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ، وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ، لَهُ أَجْرَانِ "[۲].

ژباړه: په قران باندی پوهه کس به له عزتمندو ملائکو سره وي، او هغه څوک چې قران کريم په سختۍ او تکليف سره لولي

---

(۱) امام بخاری روايت کړی د حديث شميره (۵۰۲۷).

(۲) امام مسلم روايت کړی د حديث شميره (۲۴۴).

==================== د قران کریم ځانګړتیاوې

دهغه لپاره دوه اجرونه دي، لومړي دتلاوت او دویم دتکلیف او مشقت.

(۲۰)شلمه ځانګړنه:

قران کریم دانسانانو او پیریانو لپاره لارښونکی او زیري ورکونکی دی.

څکه الله جل جلاله فرمایلي دي:((إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا)). الإسراء: ۹

ژباړه: یقینا قران کریم سمې لارې ته لارښوونه کوي او هغه کسانوته زیری ورکوي چې نیک عملونه کوي چې ددوی لپاره لوی اجر دی.

(۲۱) یویشتمه ځانګړنه:

قران کریم انسان ته روحی خوښي، د زړه سکون، ډاډ، ثبات او ارام وربښی، یقین پرې پیاوړی کیږي،ګرد مؤمنان پدې عقیده

==================== د قران کريم ځانګړتياوې

دي چې قران کريم دزړونو دخوښۍ او سکون تر ټولوستره وسيله ده چې خوښی دزړه ترتله رسوي.

الله جل جلاله پدی اړه فرمايي:((الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ)). الرعد: ٢٨

ژباړه: دا هغه کسان دي چې ايمان يې راوړی او ددوی زړونو ته دالله جل جلاله په يادونه(ذکر)تسلي حاصليږي،يواځې دالله جل جلاله په يادونې سره زړونه ډاډ مومي.

کله چې مسلمان ته انديښنه غم او تکليف ورسي نو لازمه ده چې د خوږ غږلرونکی قاری په اواز قران کريم واوري لکه: منشاوي، عبد الرحمن السديس او داسی نور...

همدا لامل دی چې رسول صلي الله عليه وسلم فرمايلي :" حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ، فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا "(١).

ژباړه:قران کريم پخپلو اوازنو سره خايسته کړي، يقينا خوږ اواز دقران کريم ښکلا او ښايست لا زياتوي.

---

(١) سنن الدرامي د حديث شميره (٣٥٤٤).

که له يو پلوه قران کريم مؤمن ته روحي خوښي، سکون او ارام وربښي نو له بل پلوه دټولينزې او اخلاقي روزنې او اصلاح، د اذهانو د روښانولو او لارښونې دنده هم پر غاړه لري.

(۲۲) دويشتمه ځانګړنه:

د قران کريم په زياتو سورتونو کې دتوحيد لور ته بلنه ورکړې شوې او په تيره بيا په عبادت کې توحيد الوهيت ته لکه: دعا،کومک او مرسته غوښتل، لکه څرنګه چې يې مونږ د فاتحې سورت په پيل کې وينو الله جل جلاله فرمايي:((إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)). الفاتحة: ٥

ژباړه:مونږ خاص تاله عبادت کوو او خاص له تانه مرسته او کومک غواړو.

همدا رنګه د اخلاص،فلق، او ناس سورتونو په اخر کې په څرګنده توګه توحيد ښکاري، ددې برسيره دقران کريم په زياتو سورتونو کې د توحيد په اړه اياتونه شته لکه: د جن په سورت کې چې راغلي الله جل جلاله فرمايي:((وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)). الجن: ١٨

==================== د قران کریم ځانګړتیاوې

ژباړه:جوماتونه یواځې دالله جل جلاله دعبادت لپاره دي، دالله تعالی سره بل څوک شریک مه رابولئ.

(۲۳) درویشتمه ځانګړنه:

قران کریم داسلامي شریعت لومړنی مصدر(سرچینه) دی چې داسلامي نظام او قانون مرجع ګڼل کیږي.

په محمد صلي الله علیه وسلم ددې لپاره نازل شوی ترڅو انسانان دظلم، زور، زیاتي، شرک،کفر او ناپوهۍ له تیارو څخه دایمان، توحید، عدل اومساوات رڼا ته راوبلي.

الله جل جلاله پدی اړه فرمایلي دي:((كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)). إبراهيم: ۱

ژباړه:مونږ تاته دا کتاب ددې لپاره نازل کړی،ترڅو خلک د رب په حکم له تورتم څخه رڼا ته، او دهغه ذات لارې ته راوباسي چې څواکمن او ستایل شوی دی.

دکوم وخت نه چې دقران کریم نزول پیل شو نو دټولنې څخه دناپوهۍ، ظلم او بی اتفاقۍ تغر ټول شو او پر ځای یې دعلم، پوهې، عدل، مساوات او اتحاد زرینې وړانګې وځلیدې.

(۲۴) څلورويشتمه ځانګړنه:

قران كريم دپټو او ناڅرګنده شيانو څخه يادونه كړې او دهغه راتلونكو پيښو په اړه يې خبر وركړى، چې دوحى پرته پرې علم او پوهه نه وي لكه څرنګه چې الله جل جلاله فرمايلي:((سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ)). القمر: ٤٥

ژباړه: زر دى چې هغه ډله(مشركين) به ماتې وخوري او ستاسې په لور به شاګانې كړي.

همدغه وه چې مشركينو دبدر د غزا په ورځ ماتې وخوړه او دجنګ له ميدانه وتښتېدل.

همدارنګه قران دډيرو پټو(غيبى) شيانو په اړه خبر وركړى، چې وروسته هرومرو ثابت او څرګند شوي معنى دا چې قران كريم يو جامع او شامل كتاب دي چې ټولي ښيګنې يې په ځان كې رانغښتي دي.

(۲۵) پنځوويشتمه ځانګړنه:

قران كريم د تلاوت دپيل په وخت (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) ويل، الله جل جلاله فرمايي:((فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)). النحل: ۹۸

ژباړه: کله چې ته په قران لوستلو پيل وکړې، نو په الله پورې له رټل شوي شيطان څخه پناه وغواړه.

(۲۶) شپږويشتمه ځانګړنه:

قران کريم ته غوږ نيول او چوپ کيدل واجب دي، الله رب العزت فرمايلي دي:((وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)). الأعراف: ۲۰۴

ژباړه: کله چې ستاسې په وړاندې قران لوستل کيږي، نو هغه واورئ او چوپ اوسئ ښايي پر تاسو رحم وشي.

کله چې په تاسې قران لوستل کيږي نو هغه ته غوږ ونيسئ ترڅو پر ايتونو يې پوهه شې، اوهغه ته چوپ پاتې شئ ترڅو زده يې کړئ، ښايي رب پر تاسو رحم وکړي[۱].

(۲۷) اوه ويشتمه ځانګړنه:

قران کريم هر اړخيز او شامل کتاب دي، دمختلفو عامه موضوعاتو په يې اړه تګلاره اختيار کړې لکه:

(۱) تفسير الطبري وګوره.

امر(غوښتنه)نهی(منع کول)وعده، ویره، تمثیل او وعظ د پټو شیانو په اړه څرګندونې، دکایناتو په اړه پوهه، انسان دبیا راژوندي کیدو اوحساب لپاره دیوځای راټولیدو دلایل.

خو که چیرته مونږ په قران کریم کې ددغې موضوعاتو په اړه فکر وکړو نو دبلاغت او فصاحت (ښکلا ، روښانتیا)په روستي پړاو کې به یې بیامومو،همدارنګه دنظم، توافق(یوځیوالی)او ورتوالی په روستي حد کې وینو،چې اخر یې له اوله سره او اول یې له اخرسره یو شان والی لري،لوستونکی یې دستړتیا احساس نکوي، دسوچ اوفکر خاوند په کې شک نکوي، ایمان او یقین پیاوړی کوي او دسمې لارې په لور لارښوونه

کوي، خو دا لدې امله چې قران کریم داړیکو اونږدې والی په وروستۍ پړاو کې دی چې اول یې داخر لپاره ریښتنولي ده.

دقران کریم اولنی نظم اوترتیب چې دبیلابیلو خپرندویه اوعلمی ټولنو او مختلفو چاپ خانو له لورې چاپیږی خوسره لدې یوشان ایتونه،سورتونه، معناګانې او موضوعات لري چې دا دقران کریم په ریښتنولي یو مادی دلیل دي چې دا دالله جل جلاله کتاب دی او دبشر په لاس ندې جوړشوي، چې دهر لوستونکی لپاره مناسب معلومات وړاندې کوي، اودهر ټولګې

لپاره دپرلپسي فصلونو جلا باب پرانيزي، بلکي قران کريم دالهی وحی هغه ټولګه ده چې حکمت يې غوښتنه کړي او فطرت ورته خلک رابللي، هيڅ نيمګړتيا او تناقض په کې نه ليدل کيږي، او يو له بله سره داسی ورتوالی لري ته به وايي چې ګويا دا يوه موضوع ده[۱].

پدی اړه شيخ زرقانی -رحمه الله- وايې:"هغه خلاصه او نچوړ چې مونږ يې دهر سورت او هرې برخې په اخر کې وينو او اوريدونکي ترپايه پورې خپلو اوريدو ته رابلي، هرګټه اخستونکی ترې په مختلفو ډولو خپله ګټه اخلي داسې ده لکه څرنګه چې انسان په يو ښکلي باغ کې قدم وهي چې دبيلابيلو ميوو ونې لري چې له يوې برخې نه بلې برخې ته په ورتلو له مختلفه ميوو خوند اخلي، ياهغه دسترخوان چې له مختلفه خوراکونو ډک وي چې وږی انسان يې له مختلفو رنګونو خپله اړتيا پوره کوي"[۲].

---

(۱) وګوره رساله – موهم الاختلاف والتناقض في القران الكريم- د شيخ ياسر أحمد علي الشمالي ليکنه.

(۲) وګوره مناهل العرفان (۱/۸۰).

دکتور محمد عبد الله دراز وايې:"کله چې ته يو اوږد منسجم سورت لولئ، نو ناپوهه ګمان کوي چې مخلوطې معناګانې بی ځايه راټولې شوي، له خلکو جدا ودانې تصادفی يوځای شوي. خو کله چې ته سوچ وکړئ نو د دې پياوړي ودانۍ جوړښت د کلی مقاصدو پر اصولو او اساس شوي وي، چې هر اصل يې جلا برخې او فصلونه لري چې ته يې له يوې برخې نه بلې ته داسې انتقاليږي لکه سړی چې په يوه ودانی کې له يوې خونی نه بلې ته انتقاليږي، چې په يو وخت ډيزائن شوي وي، په برابرولو او تقسيمولو کې يې د هيڅ شي ګډوډي نه احساسيږي، لکه څرنګه چې ته د يو واحد جنس په اجزاءو کې پوره يووالې ويني.

لدې هر څه ورخوا په ټوله کې سورت په يو ټاکلې لور روان وي، او په ګډه سره يو ځانګړی هدف وړاندې کوي، لکه څرنګه چې د ا نسان بدن ديوې تنی شکل اختياروي، د يو ګډ هدف په وړاندې کولو کی له يو بل سره همکاري کوي سره لدې نه چې بدن دهر غړی وظيفه جدا وي[1].

پای

انديال ساپی

د امام بخاری پوهنتون پيښور

۲۰/۰۶/۲۰۰۷م

---

(۱) وګوره النباء العظيم (مخ ۱۵۵).

مأخـــــذونه:

١ـ صحيح البخاري.
٢_ صحيح مسلم.
٣_سنن الترمذي.
٤_ مستدرك الحاكم.
٥_ تفسير ابن كثير.
٦_ تفسير القرطبي.
٧_ تفسير الطبري.
٨_ موهم الاختلاف والتناقض في القران الكريم.
٩_ النبأ العظيم.
١٠_ مناهل العرفان.